

Datum 2. 5. 2022

FINSKO A ŠVÉDSKO JAKO ČLENSKÉ ZEMĚ NATO

Předložený text je analytickým materiálem, popisujícím politicko-bezpečnostní a strategické souvislosti vývoje válečného konfliktu na Ukrajině. Názory, závěry, hodnocení a případná doporučení, zde vyjádřená a předpokládaná, jsou výhradními názory autora a nepředstavují postoje či stanoviska Ministerstva obrany nebo jiné vládní agentury ČR. Podklady pro analýzu vychází z veřejně dostupných zdrojů, některé informace týkající se přímo situace na Ukrajině nebo v Ruské federaci nelze ověřit z nezávislých a důvěryhodných zdrojů a není možné zajistit jejich pravdivost, úplnost a objektivitu.

V souvislosti s vojenskou agresí Ruska na Ukrajině dochází v oblasti bezpečnosti k mnoha událostem, dříve jen těžko představitelným. V rámci zajištění své bezpečnosti hledají jednotlivé země nejlepší možnosti, jak toho dosáhnout, a uvažují způsobem, který by byl v minulosti z různých důvodů nepřijatelný.

Zatímco vedoucí představitelé Finska a Švédska před zahájením ruské agrese na Ukrajině zachovávali zdrženlivost a vyhýbali se silným vyjádřením, v současné době svůj postoj ke vstupu do Aliance přehodnocují. Tato situace je dále umocněna silnou veřejnou podporou pro vstup, která se v posledních dvou měsících podstatně zvýšila a dosahuje více jak 50 %. Příznivci vstupu Finska a Švédska do NATO tak převyšují ty, kteří jsou spíše proti členství v této vojenské alianci. Vstup do Severoatlantické aliance nyní podporuje až 70 procent Finů a 57 procent Švédů

Ruský prezident Vladimir Putin tak dosáhl toho, že obě země s dlouholetým neutrálním statutem, v současné době uvažují, že si v nejbližší době podají žádost o vstup do Severoatlantické aliance.

Paradoxně tak jeden ze záměrů, kterým prezident Putin odůvodňoval agresi proti Ukrajině, totiž zastavit rozšiřování NATO k ruským hranicím, vede k opaku. Totiž že válka na Ukrajině tak nasměrovala Finsko společně se Švédskem ke členství v NATO ve snaze zajistit svou bezpečnost před případnou další vojenskou agresí Ruska.

Krátce po druhé světové válce se z pětice severovýchodních zemí, Dánsko, Norsko a Island v roce 1949 připojily k NATO. Švédsko, které si nejprve přálo společnou obrannou politiku všech

severských zemí, se poté přiklonilo k neutralitě, která se mu osvědčila už od dob napoleonských válek. Podobně uvažovalo i Finsko.

Po řadu desetiletí si tak obě země pěstovaly svou neutralitu, i když každá z historicky odlišných důvodů. Finsko v ní vidělo sice komplikovaný, ale přijatelný způsob, jak si udržet vnitřní demokratické pořádky i pod tlakem vítězného Sovětského svazu po druhé světové válce. Ve Švédsku se vlády odkazovaly až k důsledkům napoleonských válek a v distanci od konfliktů viděly záruku své bezpečnosti. Obě země také působily jako mírotvůrci, když po léta podporovaly mezinárodní mise po celém světě. U veřejnosti obou zemí také silně rezonovalo hnutí za jaderné odzbrojení.

Obecně lze konstatovat, že finská neutralita byla od konce druhé světové války mnohem méně založená na dobrovolnosti než ta švédská. V obou případech pak ale byla za studené války základním prvkem neutrality neúčast v Severoatlantické alianci.

Po rozpadu Sovětského svazu v roce 1991 se obě země začaly více orientovat na Západ a v roce 1995 se staly členy Evropské unie. V bezpečnostní oblasti začala být i spolupráce s NATO intenzivnější. V roce 1994 vstoupily do programu NATO Partnerství pro mír (PfP) a v roce 1997 se připojily k Euroatlantické radě partnerství (EAPC) což je mnohostranné fórum pro dialog, které sdružuje všechny spojence a partnerské země NATO v euroatlantickém prostoru.

Ke změně uvažování u Finska i Švédska pak došlo, když Rusko vedené Putinem začalo usilovat o obnovu někdejší sféry svého vlivu, takže se jeho nároky na vlastní bezpečnost střetávají s nároky na vlastní bezpečnost jiných zemí. Výsledkem je, že mnoho lidí v těchto dvou zemích ztratilo důvěru v tradiční neutralitu, která formovala zahraniční politiku dlouhé dekády.

Na konci roku 2021 švédský parlament schválil největší navýšení obraného rozpočtu za posledních 70 let, který se má do roku 2025 zvýšit o skoro 50 procent, na celkem 2 % HDP. Armáda se má rozrůst z nynějších 60 tisíc na 90 tisíc vojáků. V roce 2018 také švédská vláda opětovně zavedla povinnou vojenskou službu.

Pokud se týká Finska, v reakci na ruskou invazi na Ukrajinu zvýší Finsko v příštích čtyřech letech své vojenské výdaje o 2,2 miliardy eur (53,9 mld. korun). Peníze budou použity na přijetí stovek nových profesionálních vojáků, lepší ochranu hranic a zbraně, včetně raket a munice. Prohloubila se také obranná spolupráce se sousedním Švédskem.

Finsko a Švédsko působí jako dvě ze šesti partnerských zemí Aliance (známých jako „Partneři rozšířených příležitostí“) v rámci Iniciativy pro partnerskou interoperabilitu (PII), které zvláště významně přispívají k operacím NATO a jejím dalším cílům. Tyto země mají rozšířené možnosti dialogu a spolupráce se spojenci.

Obě země jsou také účastníky v aliančním Euroatlantickém koordinačním středisku pro katastrofy (EADRCC), umožňujícím cvičení na jejich území a nasazení sil NATO v případě živelných pohrom nebo ohrožení bezpečnost.

Finsko i Švédsko jsou jedněmi z neaktivnějších partnerů NATO a byli nebo jsou důležitým přispívatelem do operací a misí pod vedením NATO na Balkáně, v Afghánistánu a Iráku. Kromě toho se Švédsko také se účastní dvou aliančních strategických iniciativ letecké přepravy – programu Strategic Airlift Capability (SAC) a Strategic Airlift International Solution (SALIS).

Samotná Aliance hodnotí obě země následujícím způsobem: „NATO, Finsko a Švédsko sdílejí společné hodnoty, vedou otevřený a pravidelný politický dialog a zapojují se do široké škály praktické spolupráce. NATO, Finsko a Švédsko aktivně spolupracují v operacích na podporu míru, společně cvičí a vyměňují si analýzy a informace. Důležitou prioritou je zajištění interoperabilních schopností, zachování schopnosti finských a švédských ozbrojených sil spolupracovat s ozbrojenými silami NATO a dalších partnerských zemí v mnohonárodních operacích na podporu míru.“

Z výše uvedeného výčtu tak vyplývá, že Finsko a Švédsko jsou v této chvíli již velmi intenzivně propojeny s činností NATO a Aliance samotná je považuje za své nejbližší a významné partnery. Tato situace je ještě dále umocněna tím, že integrace do aliančních procedur a struktur z hlediska kompatibility je u těchto dvou zemí skutečně asi nejlepší ze všech partnerů.

Švédsko i Finsko v souvislosti s uvažovaným vstupem zdůrazňují, že jejich rozhodnutí nejsou vzájemně závislá, avšak obě neutrální země jsou historicky i strategicky nejbližšími partnery. V této souvislosti je zřejmé, že i tyto své postoje vzájemně přinejmenším velmi úzce koordinují.

Klíčovou otázkou teď je, jak rychle může celý proces proběhnout. Pro obě země je důležité, kolik času uplyne od oficiálního podání přihlášky, po okamžik, kdy pro ně začne platit záruka kolektivní bezpečnosti. Byť Rusko v souvislosti s jejich případným vstupem do NATO deklarovalo, že „vstup Finska a Švédska do NATO by měl závažné vojenské a politické následky,“ vstup do obou zemí do Aliance je rozhodnutí, které musí vycházet ze svobodné vůle těchto obou národů. Rozhodovat bude třicet členů Aliance a kandidátské země. Aliance uplatňuje politiku otevřených dveří, která je kombinována zásadou suverenity politické nezávislosti při volbě vlastní cesty každé kandidátské země.

Generální tajemník NATO Jens Stoltenberg prohlásil, že obě země mají dveře do Aliance otevřené. NATO také hledá způsoby, jak vyřešit bezpečnostní obavy v období od podání přihlášky po schválení členství. Finsko i Švédsko nicméně požívají bezpečnostní záruky vyplývající členství v EU.

Podle některých zdrojů, by Finsko mohlo svou přihlášku ke vstupu do NATO podat v polovině května a již koncem měsíce června by ji mohli schválit členské země Aliance na summitu v

Madridu. Podobně je na tom i Švédsko, i když veřejná podpora vstupu je relativně nižší. Zatím se předpokládá, že schvalovací proces bude završen během příštího roku.

Pokud se tyto plány uskuteční, Finsko se z členů NATO stane zemí s nejdelsí společnou hranicí s Ruskem o délce 1340 kilometrů. Finsko a Švédsko mají i dlouhé pobřeží a mnoho ostrovů v Baltském moři.

Přijetím by se také podstatně změnila geopolitická situace na severu Evropy, přičemž NATO by ovládlo prostor mezi Norskem a pobaltskými zeměmi, které už jsou jejími členy. Tím by došlo i k usnadnění případné obrany Estonska, Lotyšska a Litvy.

Aliance by také získala vojensky. Finsko má všeobecnou brannou povinnost a disponuje početnými zálohami. V případě války může tato země s 5,5 milionu obyvatel rychle povolat přes 200 tisíc branců, v krajním případě až 900 tisíc rezervistů.

Protože se Finsko i Švédsko účastní cvičení NATO již od roku 1997, lze konstatovat, že pokud by tedy vyvstala nutnost, bylo pro ně poměrně snadné operovat v součinnosti s jednotkami států Severoatlantické aliance.

Pokud se vše podaří vyřešit a obě země do NATO nakonec vstoupí, což je zájmu Aliance, jednalo by se o prohru ruské diplomacie, která byla vyvolána ruskou agresí. Zmizely by také argumenty některých evropských zastánců konceptů neutrality a finlandizace.

Resumé:

- Dvě původně neutrální země Finsko a Švédsko se v důsledku agresivní politiky Ruska chtějí stát členskými zeměmi NATO.
- Proces jejich přijetí by mohl být velmi rychlý, protože obě země jsou již více jak dvě dekády intenzivně propojeny s činností NATO a Aliance samotná je považuje za své nejbližší a významné partnery.
- Přijetím obou zemí by se podstatně změnila geopolitická situace na severu Evropy a došlo by k usnadnění případné obrany Estonska, Lotyšska a Litvy.

Zpracoval: Ing. Antonín NOVOTNÝ, Ph.D.

